

Slep učenec v redni osnovni šoli

Barbara Selan, Osnovna šola Oskarja Kovačiča, Ljubljana

Namen vključevanja otrok s posebnimi potrebami v redne šole je inkluzija. Na uspešen proces inkluzije vplivajo različni dejavniki. Eden od njih so tudi dobro izobraženi in usposobljeni vzgojitelji, učitelji in tiflopedagogi. Žal v praksi ni tako. Učitelji, ki prevzamejo velik del odgovornosti in obveznosti, največkrat nimajo ustreznega znanja in se lahko zanašajo predvsem na svojo lastno iznajdljivost, samoiniciativnost ter kooperativno sodelovanje znotraj sistema (ožja strokovna skupina). Obstaja upanje, da se bo z ustanovitvijo Centra za pomoč slepim in slabovidnim, ki bi zagotavljal celostno pomoč vsem ciljnim skupinam v procesu inkluzije, to spremenilo.

Ključne besede: slep učenec, inkluzija, prilagojeni učni pripomočki, učiteljeva odgovornost in strokovna usposobljenost, celostna pomoč strokovnjakov v procesu inkluzije.

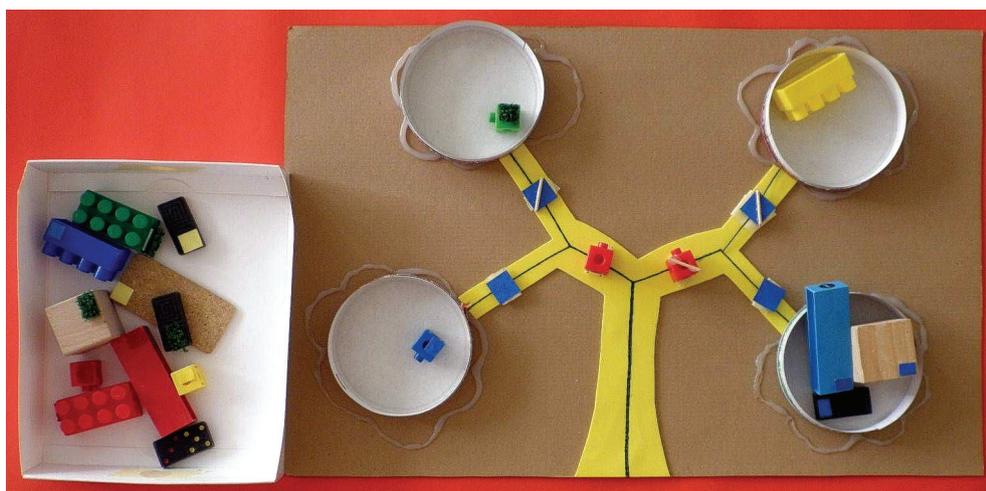
Po sprejetju novega koncepta vzgoje in izobraževanja oseb s posebnimi potrebami, ki jih prinaša Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (*Uradni list Republike Slovenije*, št. 54/2000), mora država zagotoviti možnosti vključevanja oseb s posebnimi potrebami v programe enotnega šolskega sistema z upoštevanjem drugačnosti in pravice do izbire. Začel se je proces prenove vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. Cilj tovrstnega vključevanja je inkluzija.

Integracija, inkluzija

Pojem integracija smo v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu nadomestili s pojmom inkluzija. Za integracijo (Porter 2005) je značilna usmerjenost na učenca, učenca ocenjujejo specialisti (zlasti specialni pedagogi), poudarek je na diagnosticiranju težav in napovedovanju uspešnosti oziroma neuspešnosti, pripraviti je treba individualiziran načrt za učenca in ga umestiti v določen program ter poskrbeti za izvajanje načrta. Učenca vrednotijo in ocenjujejo itd. predvsem strokovnjaki, sam učenec pa je potisnjen v ozadje. Tudi njegovi sošolci in učitelji, ki so pomembni akterji pri njegovi vključenosti v razred, nimajo vidnejše vloge.

Za inkluzijo pa so značilni usmerjenost v razred, preverjanje metod poučevanja in učenja, sodelovanje pri reševanju problemov, strategije za učitelje in prilagodljivo in podporno razredno okolje. Učenec skupaj s sošolci tvorno soustvarja dogajanje v razredu, strokovnjaki pa z učitelji v medsebojnem sodelovanju dejavno izpopolnjujejo metode in strategije poučevanja in soustvarjajo prožno in podporno učno okolje (Kobal Grum in Kobal 2009).

Za uspešen proces inkluzije v našem prostoru je poleg teorije in tujih izkušenj pomembno poznati tudi možnosti, izkušnje in lastno prakso. V procesu inkluzije nosijo učitelji rednih osnovnih šol zaradi neposrednega dela z učencem v razredu velik del odgovornosti in obveznosti, vendar največkrat nimajo ustreznih znanj za delo s slabovidnimi in slepimi otroki. Pri njihovem pridobivanju se lahko zanašajo predvsem na svojo iznajdljivost, samoiniciativnost ter kooperativno sodelovanje znotraj sistema (ožja strokovna skupina), kar omogoča stalno supervizijo, refleksijo ter evalvacijo. Inkluzija zato pomeni velik izziv.

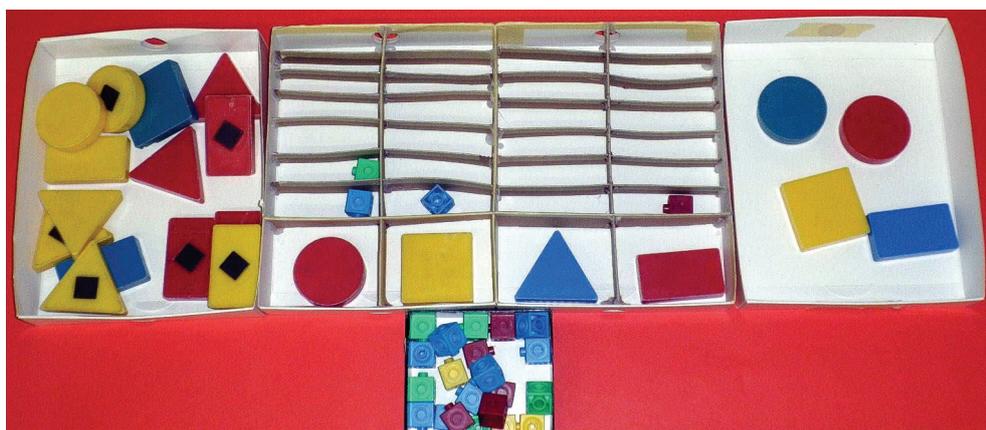
Delo v razredu

Tudi sama kot razredna učiteljica že drugo leto poučujem slepega dečka, ki je inkluzivno vključen v 2. razred redne osnovne šole. Posebnih specialnih znanj s tega področja nimam. Udeležila sem se predavanj in hospitacij na Zavodu za slepo in slabovidno mladino ter prebrala literaturo, ki mi jo je uspelo pridobiti. Tako se v učnem procesu tudi sama sproti učim in izpopolnjujem. Treba je biti iznajdljiv oziroma fleksibilen. Primer: Vsebina – deli dneva, vrtenje Zemlje okoli svoje osi. Prilagoditev: Zemljo je predstavljala penasta žoga. Na »Zemlji« sva z risalnim žebeljčkom označila kraj. Deček je predstavljal Sonce. Ko je žebeljček obrnjen proti »Soncu«, je kraj osvetljen s Soncem in takrat je dan. »Zemlja« se vrti, žebeljček potuje, »Sonce« ne sveti več tako močno, ker je žebeljček bolj oddaljen od njega, večeri se, postaja temneje. Vrtenje se nadaljuje in žebeljček je obrnjen stran od »Sonca«. Noč. Vrtenje se nadaljuje in žebeljček se z druge strani spet približuje »Soncu«, sonček se zbudi, jutro je. In tako se Zemlja vrti vsak dan, zato imamo svetli del dneva – dan in temni del dneva – noč. Ker je Sonce predstavljal deček sam, je brez težav določil položaj žebeljčka glede na Sonce, ki osvetljuje kraj na Zemlji. Usvojeno znanje je demonstriral sošolcem, bil mi je v pomoč pri obravnavi teh vsebin pri rednem pouku.

Deček, ki ga poučujem, nima ostankov vida, tako da bere in piše po metodi za slepe, torej v Braillovi pisavi. Zanj je treba poiskati, pripraviti, narediti ali kako drugače prikazati nadomestno informacijo za slikovni in grafični material. To so konkretni predmeti, taktilne slike, mreže, razpredelnice, diagrami (histogram, drevesni diagram, Carroll diagram), ki so prilagojeni tipni zaznavi. Prilagoditi je treba tudi metodološke postopke.

Učni pripomočki

Do prilagajanja učnih pripomočkov in inovativnih pristopov prihaja največkrat med pripravo na pouk ob iskanju poti, kako vsebine, ki jih podajam običajno čutečim učencem, prilagoditi tako, da jih bo spoznal, razumel in uporabljal tudi učenec, ki je slep. Za to sem na začetku porabila ogromno časa. Sčasoma pa sem se naučila razmišljati drugače. Lažje se vživim v tipni svet in zato hitreje pridem do rešitev. Tako nastanejo pripomočki, s katerimi lahko vsebine uosvaja tudi slepi učenec, ki jih pri urah dodatne strokovne pomoči spoznava in se jih uči uporabljati. Pona-

vadi to poteka uro ali dve pred obravnavo teh vsebin v razredu. Njegovo prednost v poznavanju vsebin v večini primerov izkoristim pri obravnavi snovi tako, da je slepi učenec pri razlagi moj pomočnik ali demonstrator. Pri takšnem demonstrativnem načinu obravnave vsebin sicer porabimo več časa, zato pa so vsebine ostalim učencem v razredu tako nazorno prikazane, da ob koncu ure nimajo težav z razumevanjem. Delo poteka usklajeno, učenci znajo počakati na dečkov odgovor ali na konec demonstracije in obratno, deček počaka, da določene naloge posredujem (DZ, UL) drugim učencem in se nato usmerim k njemu. V tem času smo se vsi, drugi učenci, slepi učenec in jaz, naučili delovati tako usklajeno, da je učni proces na prvi pogled povsem običajen.

Uporaba učnih pripomočkov

Pri uporabi pripomočkov za slepega učenca je pomembna sistematičnost obravnave in uporabe. Prostor je treba urediti tako, da se učenec osredotoči na nalogo in nima težav s samo organizacijo. Pri različnih dejavnostih je prostor različno uredjen, pri dejavnostih, ki so si podobne, pa poskusimo prostor urediti po enakem sistemu. Prostor oziroma prostorčke je treba slepemu učencu omejiti ali natančno določiti. Za to so zelo priročne škatle in škatlice različnih oblik in velikosti, magneti za pritrjevanje, da so stvari čim manj »bežeče«. Pomembno je tudi, da v procesu usvajanja in pozneje utrjevanja snovi uporabljamo enako izrazoslovje, da učenec ni zmeden. Sicer bi lahko mislil, da gre za kaj povsem drugega, novega. Pri uporabi, organiziranju in določitvi izrazoslovja (skozi pravljico, zgodbico) naj učenec sodeluje in tudi sam prispeva rešitve, saj je to zanj najbolj razumljivo in uporabno. Tudi učne pripomočke smo spremenili ali dopolnjevali, kadar se je pri ravnanju z njimi izkazalo, da so takšni bolj uporabni.

Pri izdelavi pripomočkov mi je v veliko pomoč spremljevalka slepega dečka, gospa Simona Keber Kumše. Pripomočke izdelujeva iz materialov, ki so na otip različni, prijetni, največkrat gre za nestrukturiran material. Zelo uporabni so predmeti iz vsakdanjega življenja in embalaža različnih oblik in velikosti.

Obseg prilagoditev in prilagojenih pripomočkov je v tem času postal že zelo velik. Objavljamo fotografiji tipno prilagojenega histograma in drevesnega diagrama, ki ju deček uporablja pri matematiki.

Sklep

Za konec bi se rada zahvalila gospe Danici Lipuš, upokojeni tiflopedagoginji, ki mi je znala svetovati tako, da proces inkluzije poteka v pravi smeri. Svoje izkušnje bi rada posredovala tudi drugim učiteljem, ki poučujejo ali bodo še poučevali učence s senzorno motnjo.

Želim si tudi, da bi imeli učitelji, ki poučujemo otroke s posebnimi potrebami, več možnosti za izpopolnjevanje, več prepotrebne pomoči ljudi, ki so za to usposobljeni, in ustreznih ustanov.

Literatura

Brvar, R. 2000. *Geografija nekoliko drugače: didaktika in metode pouka geografije za slepe in slabovidne učence*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kobal Grum, D., in B. Kobal. 2006. *Zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje slepih in slabovidnih otrok v Sloveniji*. Ljubljana: DEMS.

Kobal Grum, D., in B. Kobal. 2009. *Poti do inkluzije*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Kermauner, A. 1996. *Kakšne barve je tema?* Ljubljana: Zavod za slepo in slabovidno mladino.

Marentič Požarnik, B., L. Magajna in C. Peklaj. 1995. *Izziv raznolikosti: stili spoznavanja, učenja, mišljenja*. Nova Gorica: Educa.

Porter, G. 1995. Organisation of schooling: achieving access and quality through inclusion. *Prospects* 25(2): 299–309.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 54/2000.

Žolgar, I. 1996. Slabovidni učenec v redni osnovni šoli. *Defectologica Slovenica* 4 (1): 111–116.